

Streszczenie

Przedmiotem niniejszej dysertacji jest analiza zastosowania instytucji nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.) w odniesieniu do unormowania polskiego prawa spadkowego. Postawionym celem badawczym było ukazania specyfiki możliwości uznania wykonywania tzw. spadkowych praw podmiotowych jako owego nadużycia prawa, czyli uznania go za działanie niekorzystające z ochrony prawnej (działanie bezprawne). Konieczną częścią podjętych rozważań było ukazanie ogólnej charakterystyki konstrukcji nadużycia prawa przyjętej w polskim prawie prywatnym. Następnie skomentować należało specyfikę norm księgi czwartej kodeksu cywilnego (prawa spadkowego). Uwagi natury propedeutycznej prowadziły do podjęcia właściwych rozważań. W pierwszej kolejności zauważyć należy, że samo kluczowe dla całego systemu prawa pojęcie „dziedziczenia” w samym podstawowym elemencie sukcesji (transferu majątku) nie jest oparte na wykonywaniu jakiegokolwiek prawa, bowiem nabycie spadku następuje z mocy samego prawa (*ex lege*). W kontekście dziedziczenia substratu nadużycia prawa szukać należy w innych instytucjach, dopiero wynikających z wejścia w sytuację prawną spadkodawcy.

Artykuł 5 k.c. zasadniczo nie znajduje swojego zastosowania w zakresie problematyki sporządzenia testamentu. O ile sam testament rozumiany jako czynność prawna może być nieważny ze względu na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego, to właściwym instrumentem oceny jest art. 58 § 2 k.c.

Spadkowym prawem podmiotowym, które w najpełniejszy sposób podlega ocenie w optyce instytucji nadużycia prawa jest roszczenie z tytułu zachowku. Wskazane zagadnienie jest wieloaspektowe, ale najważniejszą kwestią jest konieczność uznania, że możliwość zastosowania art. 5 k.c. przywraca prawdziwe funkcje zachowku i zapobiega wydawaniu orzeczeń dalece niesłusznych.

Jako nadużycie prawa podmiotowego ocenione może być również dochodzenie innych długów spadkowych niż wspomniany zachówek. Tym niemniej wskazane może dotyczyć wyłącznie sytuacji dalece atypowych.

Podsumowując wskazać należy, że instytucja nadużycia prawa może być właściwym instrumentem pozwalającym nadać orzeczeniom sądowym cechę sprawiedliwości w atypowych stanach faktycznych.

Summary

The subject of this dissertation is an analysis of the application of the institution of abuse of subjective law (article 5 of the Civil Code) in relation to the regulation of Polish law of inheritance. The stated research goal was to show the specificity of the possibility of recognizing the performance of the so-called inheritance rights as this abuse of law, i.e. recognizing it as an action that does not benefit from legal protection (unlawful action). A necessary part of the undertaken considerations was to show the general characteristics of the structure of abuse of law adopted in Polish private law. Next, it was necessary to comment on the specificity of the norms of the fourth book of the Civil Code (inheritance law). Propaedeutical remarks led to appropriate considerations. First of all, it should be noted that the concept of "inheritance", which is crucial for the entire legal system, in the very basic element of succession (transfer of property) is not based on the exercise of any law, because the acquisition of inheritance takes place by virtue of the law itself (*ex lege*). In the context of inheritance, the substrate for abuse of law should be sought in other institutions, only those resulting from the testator's entry into the legal situation.

Article 5 of the Civil Code generally does not apply to the issue of making a will. While the will itself, understood as a legal act, may be invalid due to inconsistency with the principles of social coexistence, the appropriate assessment instrument is article 58 § 2 of the Civil Code.

The subjective right of inheritance, which is assessed in the fullest way from the point of view of the institution of abuse of law, is a claim for a reserved share. The indicated issue is multifaceted, but the most important issue is the need to recognize that the possibility of applying article 5 of the Civil Code restores the real functions of the reserved share and prevents the issuance of highly unjust judgments.

Pursuing inheritance debts other than the aforementioned legitim may also be assessed as an abuse of the subjective right. Nevertheless, it may only apply to highly atypical situations.

To sum up, it should be pointed out that the institution of abuse of law may be an appropriate instrument to give judicial decisions the feature of justice in atypical factual situations.